

استانداردهای روزنامه‌نگاری کودک؛
منافع، مصالح و حمایت از کودکان، بر هر
ارزش خبری اولویت دارد

مرکز عدالت
برای کودکان و نوجوانان

راهنمای روزنامه‌نگاران حوزه کودک

منافع، مصالح و حمایت از کودکان، بر هر ارزش خبری اولویت دارد

مسائل کودک اهمیت ویژه‌ای دارد و می‌تواند جامعه را تحت تاثیر قرار دهد. پرداختن به مسائل ریشه‌ای و تاثیرگذار حوزه کودکان، و داشتن نگاهی حرفه‌ای در پوشش مسائل این حوزه، انتظاری است که از خبرنگاران تخصصی حوزه کودکان می‌رود. خبرنگارانی که به شرایط اجتماعی کودکان، اهداف توسعه هزاره شامل ریشه کنی گرسنگی کودکان، فقر، آموزش عمومی و کمبود سرپناه را مورد توجه قرار داده و به موضوعات موجود در دایره علاقه کودکان همچون موسیقی، شبکه های اجتماعی و بازی های آنلاین و ... می پردازند.

گزارش‌دهی به شیوه‌ای اخلاقی لازمه ورود به حوزه کودکان برای روزنامه‌نگاران است. آنها باید به طور ویژه توجه داشته باشند که:

- گزارش مسائل کودکان باید با نهایت دقت و با جستجوی دقیق حقیقت همراه باشد؛
- روزنامه‌نگاران به طور کامل استقلال حرفه‌ای را رعایت کنند؛
- آسیب به کودکان را به حداقل ممکن رسانند؛
- اطمینان حاصل کنند که گزارش آنها متوازن و به نفع کودکان است؛
- با دقت به اظهارات کودکان گوش دهند.

روزنامه‌نگاری تخصصی حوزه کودکان ایجاب می‌کند تا روزنامه‌نگار تمام هم و غم خود را پوشش حمایت‌های ملی و بین‌المللی از کودکان بگذارد؛ کودکان را در برابر هر نوعی از استثمار محافظت کند؛ مدیریت رسانه را به پوشش مسایل مختلف کودکان تشویق کند؛ همواره نقش مثبتی در به تصویر کشیدن کودکان داشته باشد و تلاش کند نگرش عمومی جامعه نسبت به حقوق کودکان ارتقاء یابد.

اصول کلی روزنامه‌نگاری حوزه کودکان

صندوق کودکان سازمان ملل متحد، یونیسف، شش اصل کلی را در پوشش‌دهی به مسائل کودکان در رسانه‌ها، تدوین کرده که هر روزنامه‌نگاری باید آن را سرمشق گزارش‌های خود قرار دهد:

- ۱- احترام به حقوق و شخصیت هر کودک در هر حالت؛
- ۲- در مصاحبه و نگارش گزارش در مورد کودکان، به حق هر کودک در زمینه حفظ حریم خصوصی و رازداری، شنیده شدن نظرات آنها، مشارکت در تصمیم‌گیری‌های موثر بر آنها و محافظت آنها در برابر آسیب و مجازات توجه ویژه‌ای باید صورت گیرد؛
- ۳- منافع کودکان بر هر ملاحظه دیگری اولویت دارد و باید حمایت از کودکان، ارتقای حقوق کودک و حفاظت از کودکان سرفصل هر گزارشی در حوزه کودکان باشد؛
- ۴- هنگام تعیین بهترین مصحت برای کودک، به حق کودک برای در نظر گرفتن نظرات او متناسب با سن و بلوغ او باید اهمیت قائل شد؛
- ۵- مشورت با نزدیک‌ترین افراد به کودک، که نسبت به توانایی او مطلع و قادر به ارزیابی پیامدهای هر گزارش رسانه‌ای بر کودک هستند، باید مورد توجه قرار گیرد؛
- ۶- گزارش منتشره نباید کودک یا خواهر و برادر او و یا همسالان او را در معرض خطر قرار دهد، حتی بدون انتشار هویت واقعی کودک؛

۶ دستورالعمل برای مصاحبه با کودکان

مصاحبه یکی از تکنیک‌های رایج در کار رسانه‌ای است، روزنامه‌نگاران برای گردآوری اطلاعات در بیشتر مواقع به مصاحبه روی می‌آورند. مصاحبه با کودکان اما شرایط خاص خود را دارد، با سبک و سیاق مصاحبه با بزرگسالان نمی‌توان کودکان را به گفتگو فراخواند. هنگام مصاحبه با کودکان باید حریم خصوصی آنها را محترم شمارد و نسبت به اصل رازداری وفادار ماند. در طول مصاحبه باید اطمینان حاصل کرد که کودک از هرگونه آسیب احتمالی در امان است. در مصاحبه و گزارش‌نویسی در خصوص کودکان باید به حقوق آنها توجه و به مشارکت آنها در تصمیم‌گیری‌هایی که بر آنها تاثیر دارد احترام گذاشت. یک کودک همیشه باید در محیط امن قرار داشته باشد هرگونه فعالیت رسانه‌ای که امنیت کودکی را مخدوش کند مجاز نیست، مصاحبه با کودکان باید در محیطی انجام شود که کودک احساس امنیت، آرامش کند و غیر تهدیدآمیز باشد. روزنامه‌نگاران باید توجه داشته باشند که وقتی کودک علاقه‌ای به مصاحبه ندارد، نباید او را تحت فشار گذاشت، و باید به او فرصت کافی داد تا فکر کند که آیا دوست دارد داستان‌اش منتشر شود یا خیر.

صندوق کودکان سازمان ملل متحد، یونیسف، دستورالعملی با شش اصل برای مصاحبه با کودکان تدوین کرده که باید همیشه در مورد توجه قرار داشت:

۱- به هیچ کودکی آسیب نرسانید. از طرح سوالات، نگرش‌ها یا اظهارنظرهایی که قضاوت‌کننده است و یا بدون توجه به ارزش‌های فرهنگی طرح شده و یا کودک را در معرض خطر قرار داده و باعث تحقیر او می‌گردد و یا رنج ناشی از حوادث آسیب‌زا را دوباره تازه می‌کند، اجتناب کنید.

۲- در انتخاب کودکان برای مصاحبه، از تبعیض جنسیتی، نژادی، سنی، مذهبی، و وضعیت و سوابق تحصیلی یا توانایی‌های جسمانی، بپرهیزید.

۳- صحنه‌پردازی یا داستان‌سرایی نکنید. از کودکان نخواهید داستانی بگویند یا کاری را انجام دهند که بخشی از تاریخچه خودشان نیست.

۴- اطمینان حاصل کنید که کودک یا سرپرست او می‌داند که در حال صحبت با یک خبرنگار است. هدف مصاحبه و کاربرد مورد نظر آن را توضیح دهید.

۵- برای کلیه مصاحبه‌ها، فیلمبرداری و در صورت امکان، برای عکس‌های مستند از کودک و سرپرست او اجازه بگیرید. در صورت امکان، این اجازه باید به صورت

کتبی باشد. دریافت اجازه باید در شرایطی صورت گیرد که اطمینان حاصل شود که کودک و سرپرست او به هیچ وجه تحت فشار قرار نگرفته‌اند و آنها می‌دانند که بخشی از داستانی هستند که ممکن است در سطح محلی و جهانی منتشر شود. این معمولاً تنها در صورتی تضمین می‌شود که اجازه به زبان کودک گرفته شود و تصمیم با مشورت با یک بزرگسال مورد اعتماد کودک گرفته شود.

۶- توجه کنید که کجا و چگونه با کودک مصاحبه می‌شود. تعداد مصاحبه‌کنندگان و عکاسان را محدود کنید. سعی کنید مطمئن شوید که بچه‌ها راحت هستند و می‌توانند داستان خود را بدون فشار بیرونی، از جمله از طرف مصاحبه‌کننده، بازگو کنند. در مصاحبه‌های ویدیویی و رادیویی، در نظر بگیرید که انتخاب پس‌زمینه تصویری یا صوتی ممکن است چه بازتابی در مورد کودک و زندگی و داستان او دارد. اطمینان حاصل کنید که با نشان دادن خانه، اجتماع یا مکان خصوصی مربوط به کودک، او را در معرض خطر یا تاثیر نامطلوب قرار ندهید.

ویژگی‌های یک گزارش رسانه‌ای حرفه‌ای و دقیق در حوزه کودکان

یک روزنامه‌نگار علاوه بر اینکه باید قبل از انتشار هر مطلبی در خصوص کودکان بدانند که چه تاثیری بر کودکان می‌گذارد و ارزیابی نزدیکان کودک را جمع‌آوری کرده، باید به اصولی که یونیسف به عنوان خط مشی کلی برای گزارش نویسی در حوزه کودکان تدوین کرده آگاه باشد.

توصیه‌های یونیسف برای نگارش یک گزارش رسانه‌ای حرفه‌ای و دقیق در حوزه کودکان، حاوی این دستورات عمل‌هاست:

۱- از انگ زدن به کودکان باید خودداری کرد. از دسته‌بندی‌ها یا توصیف‌هایی که کودک را در معرض نتایج منفی قرار می‌دهد، از جمله آسیب‌های جسمی یا روانی اضافی، یا قرار دادن در معرض سوءاستفاده مادام‌العمر، تبعیض یا طرد شدن توسط جوامع محلی، باید اجتناب کرد.

۲- همیشه رویکرد دقیقی برای داستان یا پشت زمینه مناسبی برای تصویر کودک داشته باشید.

۳- همیشه نام کودک را در گزارش‌ها تغییر دهید و هویت بصری هر کودکی را که در تحت شرایط زیر است پنهان نگه دارید:

- قربانی سوءاستفاده یا استثمار جنسی؛
- مرتکب یا عامل سوءاستفاده فیزیکی یا جنسی؛
- ابتلا به اچ‌آی‌وی یا ایدز؛
- متهم یا کودک محکوم شده در دادگاه اطفال؛
- مگر اینکه کودک، والدین یا قیم او رضایت کامل خود را اعلام کنند.

۴- در شرایط خاص یا در موقعیت خطر بالقوه، که احتمال ورود آسیب به کودک و یا انتقام از کودک، وجود دارد، نام کودک را تغییر دهید و هویت بصری هر کودکی را که با عناوین زیر شناخته می‌شود پنهان کنید:

- یک کودک رزمنده فعلی یا سابق؛
- یک پناهجو، یک پناهنده یا یک فرد آواره داخلی؛

۵- در موارد خاص، استفاده از هویت کودک (نام و/یا تصویر قابل تشخیص) ممکن است به نفع کودک باشد. با این حال، هنگامی که از هویت کودک استفاده می‌شود، همچنان باید از او در برابر آسیب‌ها محافظت شود و در صورت هرگونه انگ یا انتقام از او حمایت شود. مثلاً:

- هنگامی که کودکی با یک خبرنگار تماس برقرار می‌کند و می‌خواهد از حق خود برای آزادی بیان و یا از حق خود برای بیان نظرات خود استفاده کند.
- زمانی که کودکی بخشی از یک برنامه پایدار از فعالیت یا بسیج اجتماعی است و می‌خواهد خود را به عنوان جزیی از آن برنامه معرفی کند.
- وقتی کودکی درگیر یک برنامه روانی-اجتماعی است و ادعای نام و هویت او بخشی از رشد سالم اوست.

۶- صحت آنچه را که کودک می‌گوید، با سایر کودکان یا بزرگسالان، و یا ترجیحاً با هر دو تأیید کنید.

۷- وقتی شک دارید که آیا کودکی در معرض خطر است یا خیر، به جای گزارش در مورد یک کودک، به گونه فردی، از وضعیت کلی کودکان گزارش تهیه کنید. مهم نیست که داستان چقدر ارزش خبری دارد.

رعایت منافع عالیۀ کودکان و حمایت و حفاظت از کودکان همیشه در فعالیت‌های رسانه‌ای در حوزه کودکان باید در اولویت باشد. کودک با بزرگسال تفاوت می‌کند در رویکرد به مسایل کودکان نباید ارزش‌های خبری معمول، بلکه آینده، مصلحت و منافع کودکان را در نظر گرفت و برای ارتقای حقوق آنها تلاش کرد.

منبع:

اصول و رهنمودهای گزارش رسانه‌ایی در مورد کودکان، توصیه شده توسط یونیسف

